

MANIFEST

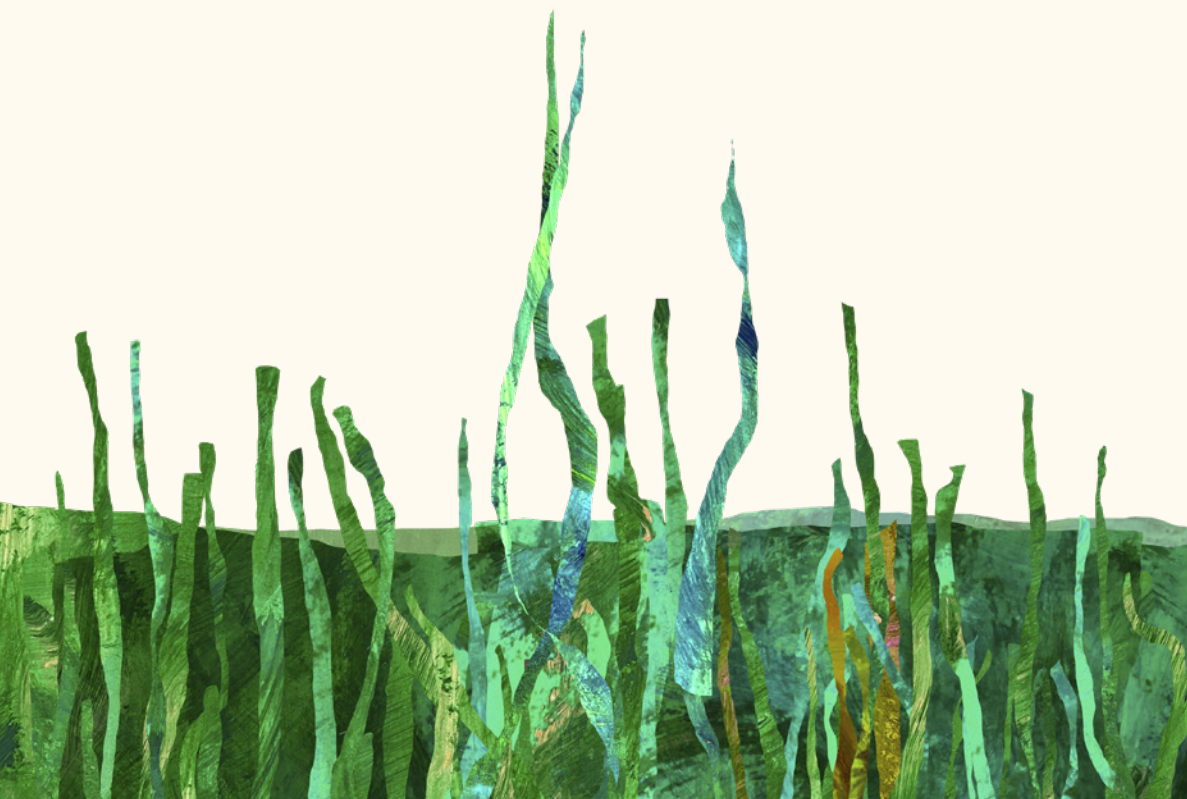

**Kinderrechten
in preventie,
ondersteuning
en zorg**

MANIFEST

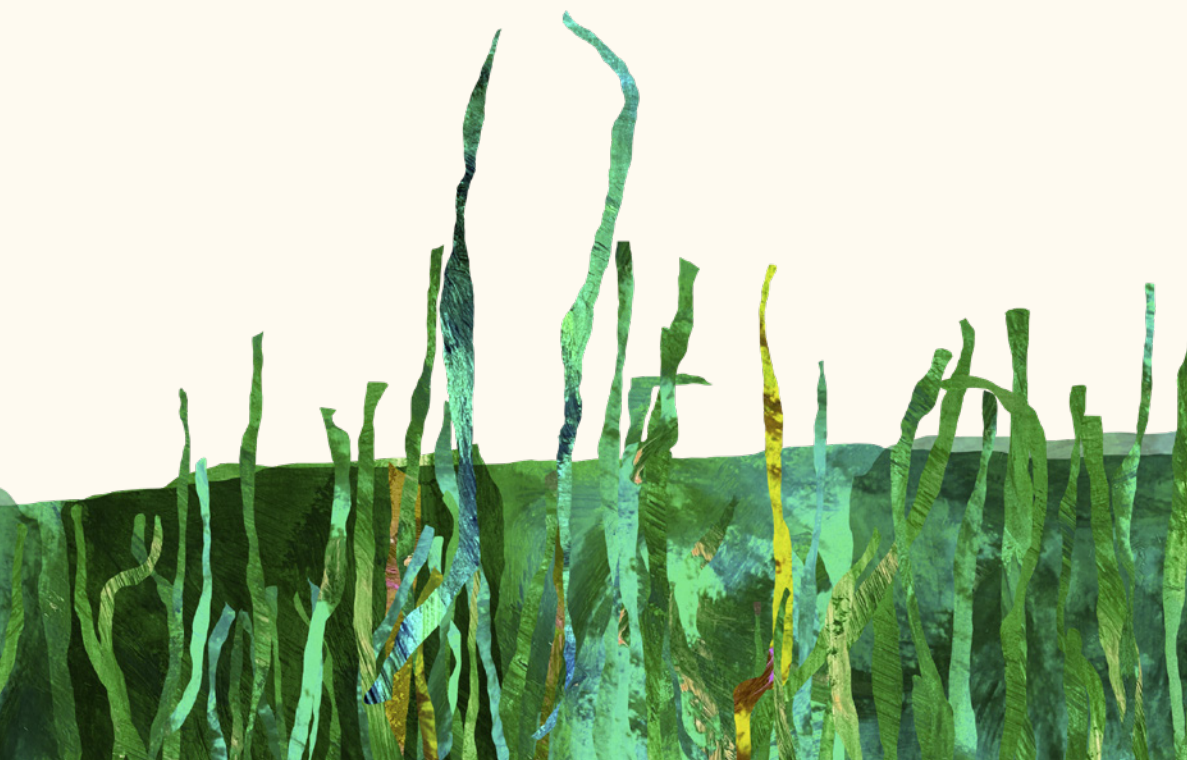
**Kinderrechten
in preventie,
ondersteuning
en zorg**

MANIFEST

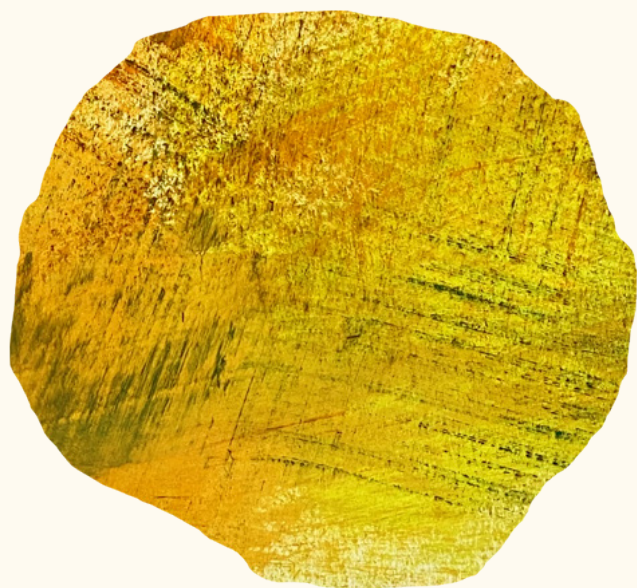

**Kinderrechten
in preventie,
ondersteuning
en zorg**

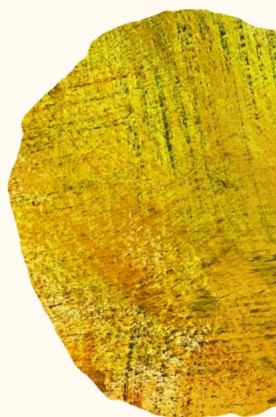

INTRO

**Hoe ziet de wereld eruit als we het belang van het kind voorop zetten?
In elke beslissing die kinderen raakt?
Waarbij we ons inspannen om de mening van kinderen zelf te horen?
Zonder onderscheid te maken naar status of afkomst?**

Wij weten één ding zeker: een maatschappij die goed is voor kinderen, is goed voor iedereen. En toch lukt het niet om de belangen van kinderen werkelijk voorop te stellen. Het Comité voor de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties, kortweg het VN-Kinderrechtencomité, sprak in de evaluatie van 2022 zorgen uit over de staat van de kinderrechten in Nederland. Het VN-Kinderrechtencomité stelt onder andere dat in Nederland het belang van kinderen onvoldoende voorop staat, en dat de stem van kinderen onvoldoende wordt gehoord. De situatie in preventie, ondersteuning en zorg voor kinderen in Nederland was eveneens een punt van aandacht.

In dit manifest roepen we op tot actie. Actie om preventie, ondersteuning en zorg voor kinderen in Nederland béter te maken, met vier fundamentele rechten van kinderen als uitgangspunt, en het recht op gezondheid als achtergrond.

HET RECHT OP GEZONDHEID

Achtergrond voor ons manifest is **artikel 24** van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK): het kind heeft recht op de hoogst haalbare staat van mentale en fysieke gezondheid.

Het recht op gezondheid is *progressief*, wat inhoudt dat de overheid voortdurend, met maximale inzet en planmatig moet werken aan het verbeteren van determinanten en voorzieningen. Er mag geen regressie of achteruitgang optreden. Helaas lijken de voorzieningen voor de gezondheid van kinderen en jongeren in Nederland de laatste jaren wel degelijk achteruit gegaan. In 2015 is de jeugdzorg gedecentraliseerd van landelijk en provinciaal niveau naar gemeentelijk niveau. Onderdelen van zorg, zoals zorg voor kinderen met eetstoornissen, lijken nog steeds minder goed geborgd dan vóór de transitie naar de gemeente.

Het recht op gezondheid is *integraal*. Het hangt samen met het recht op onderliggende determinanten van gezondheid, zoals gezond voedsel, passende huisvesting, sociale zekerheid, een adequate levensstandaard, ontspanning, beweging, spel, onderwijs en ondersteuning voor ouders.

De overheid hoort de determinanten van gezondheid zo goed als mogelijk te borgen. Ook hier is in Nederland ruimte voor verbetering. Denk bijvoorbeeld aan kinderarmoede, gebrek aan beweging bij kinderen en alomtegenwoordige reclames voor ongezond eten en drinken.

Het recht op gezondheid omvat het recht op *tijdsgevoegde toegang tot passende zorg*. Voor de voorzieningen, goederen en diensten in de gezondheidszorg geldt het AAAQ *framework*, dat zich richt op de Availability (Beschikbaarheid) / Accessibility (Toegankelijkheid) / Acceptability (Aanvaardbaarheid) / Quality (Kwaliteit) van voorzieningen, goederen en diensten in de gezondheidszorg. Als we dit framework toepassen op preventie, ondersteuning en zorg voor kinderen in Nederland, zijn met name de beschikbaarheid en toegankelijkheid in het geding. Denk bijvoorbeeld aan de wachtlijsten in de jeugdzorg, aan de moeizame beschikbaarheid van tolken in zorg en sociaal domein, aan de ongelijkheid tussen regio's en aan het gebrek aan toegang tot zorg voor kinderen in kwetsbare posities, zoals kinderen zonder verblijfsvergunning.

VIER FUNDAMEN- TELE RECHTEN

Vanuit de achtergrond van het recht op gezondheid richten we ons op vier artikelen uit het IVRK, die samen de fundamentele rechten van het kind vormen.

Alle andere rechten uit het IVRK – zoals het recht op gezondheid – moeten in het licht van deze rechten worden geïnterpreteerd.

Het gaat om:

Artikel 3:
Het belang van het kind

Artikel 12:
Het recht om gehoord te worden

Artikel 6:
*Het recht op leven,
overleven en ontwikkeling*

Artikel 2:
Het non-discriminatiebeginsel

HET BELANG VAN HET KIND

Het belang van het kind staat voorop, als eerste overweging bij alle maatregelen, beleid en wetgeving die kinderen aangaan. Zo staat het omschreven in artikel 3 van het IVRK.

Dit recht geldt ook in preventie, ondersteuning en zorg. Wat is bijvoorbeeld het belang van het kind als de jeugdgezondheidszorg een nieuwe methode voor screening kiest? Als de kinderen van een gezin mogelijk uit huis worden geplaatst? Zijn er verschillende behandelingen voor de leukemie van een kind? Gaat de welzijnsorganisatie een buurthuis met jongerenwerk opheffen? In al deze situaties moet het belang van het kind voorop staan, als eerste overweging.

Het VN-Kinderrechtencomité beveelt krachtig aan dat Nederland 'procedures voor een Kinderrechtentoets ontwikkelt voor landelijke en lokale beleidsmaatregelen en regelgeving, die relevant zijn voor kinderen.' Nederland loopt hier fors achter op de internationale ontwikkelingen. Veel landen hebben al een Kinderrechtentoets ingevoerd. Daarmee onderzoeken zij welke impact maatregelen en regelgeving hebben op het verwezenlijken van kinderrechten en wegen dit vervolgens mee in hun definitieve beleids- of wetsvoorstellen.

Internationaal zijn hiervoor een aantal Child Rights Impact Assessment Tools (CRIAs) ontwikkeld. Juist het achterblijven in de toepassing van artikel 3 IVRK, het belang van het kind, was een belangrijk zorgpunt van het VN-Kinderrechtencomité. De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving vroeg recent om navolging van deze aanbeveling van het VN-Kinderrechtencomité in het rapport Kinderen uit de knel.

De Kinderombudsman heeft een Nederlands instrument ontwikkeld voor toetsing van maatregelen over individuele kinderen: Stappenplan *Het beste besluit voor het kind*. Professionals zijn echter niet verplicht om dit heldere en bruikbare Stappenplan te gebruiken, en mogelijk zijn zij niet allen bekend met het bestaan ervan. Ook strekt het Stappenplan zich niet uit tot beleid en wetgeving. Voor het toetsen van beleid en wetgeving ontwikkelt de Kinderombudsman op dit moment (begin 2024) een volgend stappenplan.

Wij roepen de landelijke overheid op om te voldoen aan de verplichtingen vanuit artikel 3 IVRK, de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité te volgen, en om daarbij gebruik te maken van de stappenplannen. Kinderen hebben er recht op dat hun belang systematisch als eerste overweging wordt meegewogen in maatregelen, beleid en wetgeving, ook als het gaat om preventie, ondersteuning en zorg. Met het Stappenplan *Het beste besluit voor het kind* van de Kinderombudsman bestaat reeds een kwaliteitsinstrument voor maatregelen rond individuele kinderen. Hoog tijd om het belang van kinderen ook voor beleid en wetgeving met het volgende stappenplan het juiste gewicht te gaan geven. Uiteindelijk is dat goed voor iedereen.

ARTIKEL 3

HET RECHT VAN HET KIND OM GEHOORD TE WORDEN

**Wat is het belang van het kind?
Om dat vast te stellen moet de stem
van kinderen gehoord worden.**

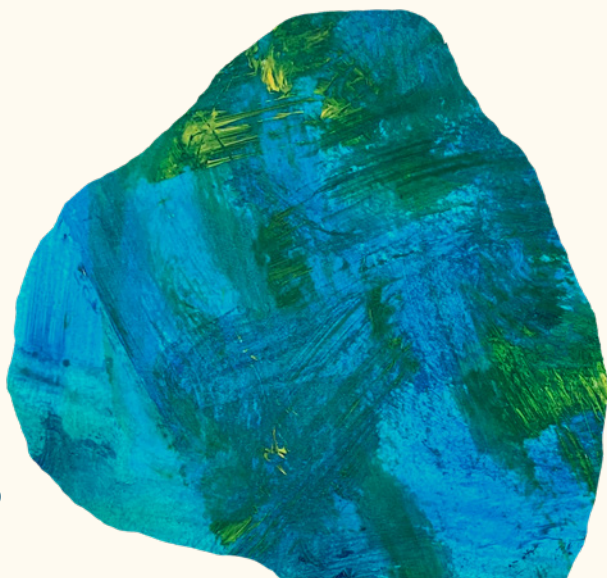
Kinderen van alle leeftijden hebben visies en voorkeuren. Ze hebben ideeën over voorliggende besluiten, over hun brede ontwikkeling en over hun dagelijks leven. Ze hebben er recht op dat hun visies en voorkeuren serieus genomen worden. Zo staat het in artikel 12 van het IVRK, het recht op participatie. Er zijn veel methoden om kinderen op een betekenisvolle manier te laten participeren, en in Nederland worden die gelukkig al geregeld gebruikt. Toch is hier ruimte voor verdere verbetering.

Het VN-Kinderrechtencomité heeft zorgen geuit over het recht op participatie in de Nederlandse situatie. De afgelopen jaren heeft de overheid weinig vooruitgang geboekt op dit punt. Daardoor missen besluitmakers vaak het perspectief van de betrokken kinderen, met het risico dat hun welzijn en ontwikkeling geschaad worden. Bovendien zijn kinderen jonger dan 12 jaar vaak officieel uitgesloten van deelname aan beslissingen, bijvoorbeeld in de zorg en bij echtscheidingsprocedures. On- terecht, vindt het VN-Kinderrechtencomité. Het is van groot belang dat de mening van alle kinderen wordt gehoord en gerespecteerd, passend bij hun ontwikkeling en vermogens. Alle beslissingen in Nederland die de belangen van kinderen raken, dienen verrijkt te worden met actieve inbreng van de kinderen om wie het gaat.

ARTIKEL 12

HET RECHT OP LEVEN, OVERLEVEN EN ONTWIKKELING

Misschien wel het meest basale van deze rechten staat omschreven in **artikel 6**: het recht van het kind op leven, overleven en ontwikkeling.

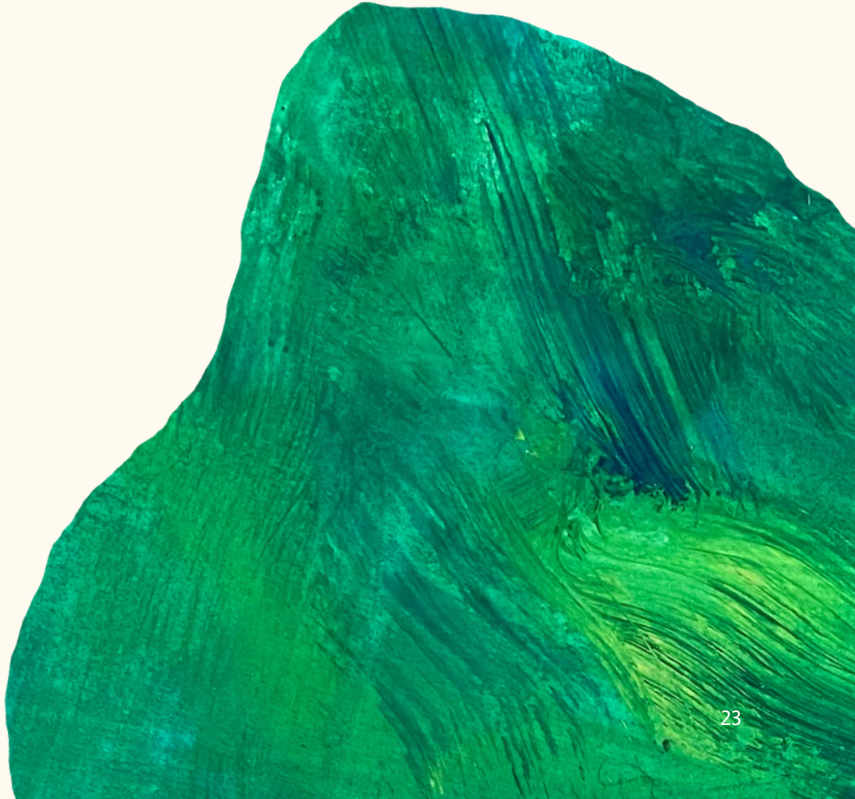
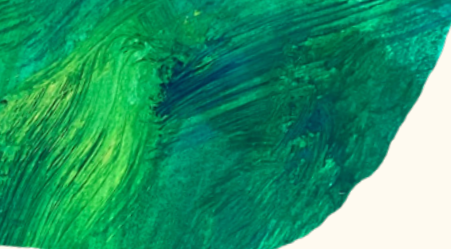
Kinderen hebben het recht zich in de breedst mogelijke zin vrij te ontwikkelen. Mentaal en fysiek, sociaal en emotioneel, moreel en spiritueel. De overheid hoort een veilige omgeving te creëren voor kinderen, met ruimte en begrip voor de verschillende ontwikkelingsfasen die kinderen doorlopen. Het recht op ontwikkeling kan in het verlengde worden gezien van het belang van het kind: beleid en besluiten en andere handelingen die bijdragen aan het welzijn en de ontwikkeling van het kind zijn in het belang van het kind.

ARTIKEL
6

NON- DISCRIMINATIE- BEGINSEL

Een fundamenteel recht van elk kind is het ‘non-discriminatiebeginsel’, zoals beschreven in **artikel 2** van het IVRK. Elk kind heeft het recht om beschermd te worden tegen elke vorm van onrechtmatig onderscheid.

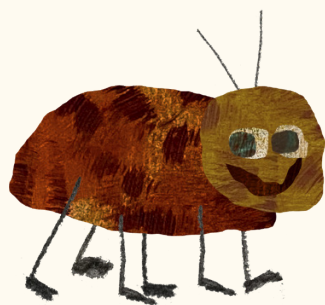
De overheid moet alles in het werk stellen om discriminatie en uitsluiting van kinderen te voorkomen. Dit recht strekt zich uit tot de toegang tot zorg. Zorg moet voor ieder kind beschikbaar, passend en acceptabel, van hoge kwaliteit en toegankelijk zijn. Geen kind mag de toegang tot zorg onthouden worden. Ook niet als het kind of diens ouder(s) of verzorger(s) bijvoorbeeld tot een minderheid behoort, de Nederlandse taal niet spreekt, asiel aanvraagt, staatloos is of zonder verblijfsvergunning in Nederland verblijft.

ARTIKEL 2

Het VN-Kinderrechtencomité spreekt zijn zorgen uit over de Nederlandse situatie. Niet iedere gemeente heeft een dienst die discriminatie bestrijdt, waar kinderen laagdrempelig terecht kunnen om discriminatie te melden en steun te ontvangen. Het VN-Kinderrechtencomité signaleert ook dat kinderen uit achtergestelde groepen disproportioneel worden geraakt door regionale ongelijkheid en in de praktijk zelfs door discriminatie, bijvoorbeeld in de Nederlandse jeugdzorg.

ACTIE IS NODIG

Wij roepen op tot actie. Kinderen hebben er recht op dat hun belang systematisch als eerste overweging wordt meegewogen, ook in preventie, ondersteuning en zorg. Het is de hoogste tijd om het belang van kinderen structureel mee te wegen en hun stem te horen, aansluitend bij hun ontwikkeling. Daarbij moet het non-discriminatieprincipe leidend zijn: elk kind doet mee. Alleen zo kunnen we het recht op gezondheid van kinderen realiseren. Uiteindelijk is dat goed voor iedereen.

Concreet stellen wij voor dat de landelijke overheid het gebruik van de stappenplannen van de Kinderombudsman verplicht maakt voor alle beleidsontwikkeling en wetgeving, zowel lokaal als landelijk, ook wanneer die op het eerste gezicht geen kindbelangen lijkt te raken. De overheid kan de voortgang van implementatie en de uitkomsten laten monitoren en evalueren.

Zinvolle en brede implementatie van kinderrechten in preventie, ondersteuning en zorg voor kinderen vraagt echter om meer acties door meer partijen. Overheid, bestuurders, professionals en onderzoekers: welke partij kan wat doen?

DE OVERHEID

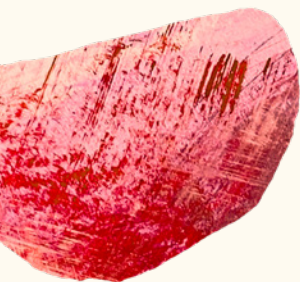
- heeft in de eerste plaats oog voor kinderen in kwetsbare posities, zoals kinderen zonder verblijfsvergunning, met een andere etnische achtergrond, kinderen in het speciaal onderwijs, kinderen met een beperking, kinderen met psychische problemen, kinderen in armoede en kinderen uit de LHBTIQA+ groep
- laat niet de biologische leeftijd, maar de mogelijkheden, kwetsbaarheden en ontwikkeling van kinderen leidend zijn voor participatie en in besluitvorming. Elk kind ontwikkelt zich in het eigen tempo naar zelfstandigheid
- betreft actief en op betekenisvolle wijze kinderen bij besluitvorming die hen aangaat
- bevordert krachtig de verspreiding van kennis over kinderrechten bij kinderen zelf en bij iedereen die met kinderen te maken heeft, door facilitering van kinderrechteneducatie in onderwijs, opleiding en nascholing.

BESTUURDERS

IN UITVOERINGSORGANISATIES IN PREVENTIE,
JEUGDZORG, GEZONDHEIDSZORG EN SOCIAAL DOMEIN:

- behandelen het belang van kinderen met prioriteit
- omarmen kinderrechten en de stappenplannen van de Kinderombudsman
- geven het goede voorbeeld en betrekken kinderen bij hun besluiten
- faciliteren de implementatie van kinderrechten in de dagelijkse praktijk van professionals.

PROFESSIONALS

- overwegen om kinderrechten als handelingskader op te nemen in hun beroepscode, voor zover dat voor de eigen beroepsgroep niet al het geval is
- gebruiken al hun expertise en empathie, zodat kinderen hun eigen stem kunnen laten horen
- luisteren naar kinderen, geven de oordelen en voorkeuren van kinderen het juiste gewicht, en betrekken hun ouders – indien in het belang van het kind – bij dit proces
- verspreiden hun inzichten als belangenbehartigers van het kind.

ONDERZOEKERS

INTERDISCIPLINAIR:

- maken gebruik van ervaringskennis van kinderen; vermijden alleen voor of over kinderen onderzoek te verrichten
 - verzamelen en verspreiden betrouwbare kennis over implementatie en effecten van kinderrechten: welke ideeën en ervaringen hebben kinderen zelf, waar worden de rechten nageleefd, voor welke kinderen wel en niet, met welke bedoelde en onbedoelde effecten?
 - genereren nieuwe kennis door gericht onderzoek, stellen een kennisagenda op, adviseren over dataverzameling en databeheer
 - monitoren en evalueren proces van implementatie stappenplannen; verrichten onderzoek naar effectiviteit ervan.
-

GEZAMENLIJK

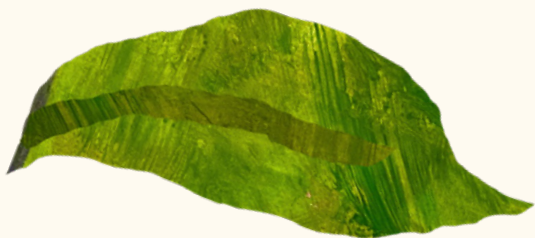
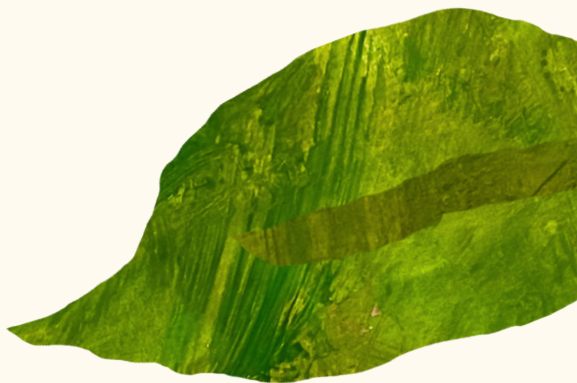

*Overheid, bestuurders,
professionals en onderzoekers:*
gezamenlijk implementeren
we kinderrechten op zo'n ma-
nier, dat alle kinderen verze-
kerd zijn van optimale pre-
ventie, ondersteuning en zorg.
Dat hun belang voorop staat
en dat goed bekend is hoe
kinderen dat belang zelf zien.
Zonder onderscheid voor wat
betreft afkomst of status, met
respect voor hun ontwikkeling.
Zodat ze de hoogst haalbare
staat van fysieke, mentale en
sociale gezondheid bereiken.

STAPPENPLAN

De stevige implementatie van de stappenplannen van de Kinderombudsman als Kinderrechtentoets voor individuele beslissingen, beleid en wetgeving is een noodzakelijke eerste stap.

ONDER- TEKENAARS

Prof. mr. dr. Brigit Toebes

Wetenschappelijk directeur Aletta Jacobs School of Public Health

Dr. Alies Struijs

Voorzitter Johannes Wier Stichting

Dr. Karine van 't Land

Vicevoorzitter Johannes Wier Stichting

Frederic van Kleef

Algemeen directeur Aletta Jacobs School of Public Health

Mede ondertekend door:

Drs. Paul van der Velpen

Voorzitter Stichting @ease

Prof. dr. Tessa Roseboom

Future Generations Commissioner Amsterdam UMC

Drs. Jan Willem Bruins

Directeur Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk (BPSW)

Prof. dr. Laura Batstra

Onderzoeker Rijksuniversiteit Groningen

Drs. Raquel Abrahams

Vicevoorzitter AJN Jeugdartsen Nederland

Dr. Elianne Zijlstra

Onderzoeker Rijksuniversiteit Groningen

Dr. Irma Hein

Kinder- en jeugdpsychiater Levvel

Dr. Janneke Metselaar

Lector Zorg voor Jeugd NHL Stenden

Dr. Annelies Kassenberg

Lector Jeugd en Leefomgeving Hanzehogeschool Groningen

Drs. Petra de Jong

Vicevoorzitter Koepel Artsen Maatschappij + Gezondheid (KAMG)

Drs. Raquel Abrahams

Vicevoorzitter AJN Jeugdartsen

Drs. Igor Ivakic

Directeur Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NJC)

Prof. dr. Ramón Lindauer,

Kinder- en jeugdpsychiater Amsterdam UMC

Samenwerkende Beroepsverenigingen Jeugd:

Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk (BPSW)

Verpleegkundigen Maatschappij & Gezondheid (V&VN)

Nederlandse Vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO)

Jeugdartsen Nederland (AJN)

Kinder- en jongerenwerk (BV Jong)

Nederlands Instituut van Psychologen (NIP)

Landelijke Huisartsen Verenigingen (LHV)

Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP) Kinder-
en Jeugdpsychiatrie

Landelijke Vereniging van Vrijgevestigde Psychologen &
Psychotherapeuten (LVVP)

Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde (NVK)

Federatie Vaktherapeutische Beroepen (FVB)

BRONNEN

UN Committee on the Rights of the Child, *'Concluding Observations on the Combined Fifth and Sixth Periodic Reports of the Kingdom of the Netherlands'*, UN Doc. CRC/C/NLD/CO/5-6, 9 March 2022.

General comment no. 14 (2000), *The right to the highest attainable standard of health (article 12 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)*.

Kinderombudsman, *Het beste besluit voor het kind. In 4 stappen naar het beste besluit voor het kind. Het Kinderrechtenverdrag als kompas bij besluitvorming*. Versie maart 2022. <https://www.kinderombudsman.nl/brochure-het-beste-besluit>.

'Het recht op gezondheid' - Johannes Wier Stichting. (johannes-wier.nl)

Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, *Kinderen uit de knel*. December 2023. (raadrvs.nl)

COLOFON

Dit manifest is een gezamenlijke uitgave van de Aletta Jacobs School of Public Health, Rijksuniversiteit Groningen en de Johannes Wier Stichting.

<https://www.rug.nl/aletta/>
<https://www.johannes-wier.nl/>

Februari 2024

Ontwerp en opmaak

Jelmar Geertsma / Typehigh
www.typehigh.nl

Illustraties

Ciska Beens
www.ciskabeens.nl

De Aletta Jacobs School of Public Health en de Johannes Wier Stichting organiseerden op 26 mei 2023 een bijeenkomst over de jeugdzorg vanuit het kinderrechtenperspectief.

Het gesprek dat hier op gang kwam heeft geleid tot dit Manifest over kinderrechten in preventie, ondersteuning en zorg. Concreet roepen we op om de stappenplannen van de Kinderombudsman te implementeren. Zo zal het belang van het kind werkelijk als eerste gewogen worden in alle beleidsontwikkeling en wetgeving, zowel lokaal als landelijk. Daarnaast roepen we overheden, bestuurders, professionals én onderzoekers op tot actie. Ieder vanuit de eigen expertise en verantwoordelijkheden. Via gezamenlijke actie vanuit verschillende betrokken partijen kunnen we de preventie, ondersteuning en zorg voor kinderen in Nederland béter maken.

Alleen samen kunnen we het recht op gezondheid van kinderen realiseren. Uiteindelijk is dat goed voor iedereen.